

Sykepleien

ESSAY

Slik blir du en mester på å veilede masterstudenter

Å være veileder på en masteroppgave er sammensatt. Noe av det viktigste i starten er å avklare forventninger.

[Vivian L. Haugland](#)

Førstelektor

Institutt for helse- og omsorgsvitenskap, Fakultet for helse- og sosialfag, Høgskulen på Vestlandet

[Mastergradsutdanning](#)

[Sykepleieryrket](#)

[Pedagogikk](#)

[Veiledning](#)

Sykepleien 2024;112(96727):e-96727

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2024.96727](#)

Hovedbudskap

Veiledning av masterstudenter krever at veilederen klargjør forventninger, støtter studenten og følger etiske regler. Veilederen skal hjelpe studenten gjennom hele prosessen fra start til slutt og sørge for at oppgaven holder høy nok standard. God veiledning handler også om å la studenten bli en del av faglige nettverk.

I dette fagessayet reflekterer jeg over hvordan jeg som veileder kan legge til rette for god veiledning av masterstudenter. Søkelyset ligger på hvordan jeg kan planlegge for å jobbe mot målet om å skape en god veiledningssituasjon.

Mens jeg sitter og følger det dialogbaserte, digitale masterveiledningskurset «Rettleiing på masternivå», arrangert av høyskolen jeg arbeider ved, ruller en pressekonferanse over skjermen på TV-en i bakgrunnen: Enda en statsråd takker for seg på grunn av feil i masteroppgaven sin. Det får meg til å lure: Hvilken veiledning har studentene fått når de kan gjøre slike elementære feil i masteroppgavene sine?

I løpet av et kurs jeg deltok på, fikk vi gode råd om planlegging og gjennomføring av veiledning av masterstudenter. Kurset tok blant annet for seg veiledningens teoretiske bakteppe, praktiske råd om veiledning, veiledningsrelasjoner og etiske, kulturelle og sosiopsykiske perspektiver knyttet til veiledning. For hvordan bør masterveilederen bistå studenten slik at studenten blir ivaretatt, og masteroppgaven tåler kritisk gjennomgang?

Invester i det første møtet

Veiledning av masterstudenter strekker seg over en lengre periode og har ulike faser: starten, utforskning, samarbeid, konsolidering og avslutning (1). Startfasen handler om hvordan veilederen møter studenten den første gangen.

Studenten har gjerne mange spørsmål og trenger at veilederen kan samle noen tråder og skape oversikt i den ofte litt kaotiske starten. Veilederen bør lytte til det som blir sagt, og prøve å møte studenten på en likeverdige og imøtekommende måte.

«Veilederen og studenten bør i startfasen avklare roller.»

Vet studenten for eksempel hva veiledning innebærer? Veilederen og studenten bør i startfasen avklare roller og få en felles forståelse for hva veiledning er. En forventningsavklaring mellom student og veileder er nødvendig, slik at ikke studenten forventer mer av veilederen enn det veilederen kan tilby.

Teoretisk kan man ta utgangspunkt i Leas (2) beskrivelse av veiledning. Ifølge Lea skal veiledningen være transformativ, konstruktiv, kreativ og kritisk refleksiv. Veiledning innebærer at veilederen søker dialog med studenten for å bidra til en varig endring og danning av studenten. Veilederens rolle er dermed å bistå studenten i arbeidet med masteroppgaven og støtte oppunder den transformativ prosessen som kan skje hos studenten i løpet av arbeidet med oppgaven.

Det er en kunst å sjonglere disse elementene. Krevende situasjoner kan oppstå. Hvordan kan veilederen for eksempel legge til rette for at studenten kan vise sin kritisk refleksive side – eller sikre at studenten viser selvstendighet i arbeidet med masteroppgaven?

Tilpass forventninger etter studentens mål og ambisjoner

Veilederen bør samtidig prøve å bli kjent med studenten. Slik kan veilederen for eksempel få klarhet i studentens mål med masteroppgaven, slik Rowley nevner i forbindelse med startfasen og utviklingsfasen (1). Veiledningen må ta hensyn til studentens situasjon. Veilederen må tilpasse sine forventninger til studentens innsats og produkt etter studentens ambisjoner og hva som er hensikten med masteroppgaven.

Ønsker studenten kunnskap om temaet? Skal studenten skrive en prosedyre i etterkant? Eller skal oppgaven senere omarbeides til en artikkel? På det innledende møtet bør veilederen og studenten ha en samtale om veiledningen, såkalt metakommunikasjon (3).

I forventningsavklaringen kan man blant annet diskutere rammer, mål og tidsplan for oppgaven. Initiativet til metakommunikasjon kan komme fra både veilederen og studenten, gjerne så tidlig som mulig i veiledningsprosessen.

Bidra til studentens motivasjon og mestring

Som veileder bør man støtte og holde en beskyttende hånd over studenten og prøve å avklare og ivareta studentens mestringsforventninger, såkalt *self-efficacy* (4). Videre trenger studenten hjelp fra veilederen til å jobbe innenfor det Vygotsky kaller «sone for proksimal utvikling». Det vil si å støtte studenten i møte med utfordringer som studenten ikke klarer å løse på egen hånd (5). Gjennom veiledningen kan studenten bevege seg inn i læringssonen, hvor vedkommende kan benytte litteratur, teknologi og andre verktøy for å lære mer.

«Hvordan kan veilederen hjelpe studenten til å føle mestring?»

Hvordan kan veilederen hjelpe studenten til å føle mestring? Her kan man se til de tre fasene i Zimmermans selvreguleringsteori (6). I første fase er veilederens rolle å hjelpe studenten med å sette ord på det studenten lurer på og finne svar på disse spørsmålene. Veilederen må legge til rette for at studenten opprettholder mestringstro og motivasjon – og tro på at masterprosjektet er gjennomførbart.

I andre fase, der selve veiledningen foregår, skal veilederen hjelpe studenten med å ha et kritisk blikk på prosessen med arbeidet med masteroppgaven. I den siste fasen, slutfasen, er selvrefleksjon vesentlig. Her skal veilederen hjelpe studenten med å se tilbake på produktet: masteroppgaven.

Selvrefleksjon bør finne sted både når oppgaven nærmest er ferdig og etter ferdigstillelsen. Da kan studenten reflektere over, og dermed lære av, erfaringen med å skrive en masteroppgave. Studenten fokuserer gjerne på å få oppgaven levert og få en god karakter, mens veilederen kanskje vel så mye tenker på hva studenten har lært av selve masterarbeidet.

Ha et bevisst forhold til egen veiledning

Veilederen bør være bevisst på hvordan man gir en konstruktiv tilbakemelding, ros og råd, i tråd med hva Li og Seale (7) poengterer. Veilederen bør først sette søkelys på det positive, før fokuset rettes mot forhold i oppgaven som studenten bør endre på og jobbe mer med. Fremfor å servere studenten svaret på et fat i tilbakemeldingen bør veilederen fortrinnsvis stille spørsmål.

Ei heller bør veilederen skrive i selve oppgaven – og i stedet bruke kommentarfeltet. Å være bevisst på at oppgaven er studentens eget produkt, kan knyttes til veilederens etiske bevissthet (8), samtidig som det oppøver studentens selvstendighet.

«Hva mener veiledere og studenter er god veiledning?»

Hva mener veiledere og studenter er god veiledning? Mange trekker frem de samme momentene (9). Eksempelvis mener veiledere at det er nødvendig å ha en plan for veiledningen for å skape struktur, både for studenten og veilederen. Planen gir noen rammer å jobbe ut ifra, men kan justeres i løpet av veiledningsperioden i samråd med studenten.

Veilederen må være disponibel, finne balansegangen mellom frihet og styring, kunne gi tydelige tilbakemeldinger, stille krav og samtidig inspirere studenten. Studenter trekker blant annet frem veilederens tilgjengelighet, støttende rolle, respekt, interesse, råd og konstruktive tilbakemeldinger som vesentlige momenter i god veiledning (9).

Et råd fra masterveiledningskurset jeg tar med meg til egen veiledning, er å sette av tid til å reflektere over veiledningen i etterkant. Man kan gjerne skrive ned noen punkter og hente dem frem igjen før neste veiledning. Veiledning er da en læringsprosess, også for veilederen?

Inviter studenten med i nettverk

Det kan være faglig krevende og ensomt å være masterstudent. Studenters psykiske helse og ensomhet har vært tema i mediebildet, kanskje særlig under og nå etter pandemien. Hvordan kan veilederen hjelpe studenten med å lære mer og samtidig ta vare på studentens psykiske helse?

En måte veilederen kan ivareta det faglige og det sosiale aspektet på, er gjennom å invitere studenten til faglige møter eller til nettverk med andre studenter, lærere og forskningsfelleskap, for eksempel masterforum. Slik kan veilederen legge til rette for at studentene kan støtte hverandre, diskutere, kommentere hverandres tekster og fremlegg – og lære av hverandre.

Som et tillegg til de individuelle veiledningene kan man ha fellesveiledninger eller seminarer. Fellesveiledninger gir veilederen mulighet til å gi tilbakemeldinger til flere studenter samtidig, noe som sparer veilederen for tid og ressurser. Studenten kan på denne måten også lære seg å gi og ta veiledning.

I tillegg kan man gjerne samkjøre seg med flere veiledere og delta i et veilederteam. Der kan veilederne diskutere, støtte og lære av hverandre. Fellesveiledninger må imidlertid ikke gå på bekostning av individuelle veiledninger.

Det er i individuelle veiledninger det er mest naturlig at studenten tar opp personlige utfordringer. I en slik situasjon er det også viktig at veilederen kjenner og kan henvise til utdanningsinstitusjonens helsetilbud – og slik sikre at studenten blir godt ivaretatt.

Vektlegg etiske vurderinger knyttet til masteroppgaven

Viktigheten av forskningsetikk i arbeidet med masteroppgaver er noe veilederen må tydeliggjøre overfor studenten. Som forskerforbilde må veilederen være bevisst på hvordan man omtaler, fremstiller og vektlegger forskningsetikk. For noen studenter kan det være fristende å ta snarveier, men det er ikke særlig smart.

Eksempler på snarveier kan være å plagiere andres arbeid, mangelfull kildehenvisning, å velge artikler i tråd med egen forforståelse, å ukritisk henvise i stor grad til én kilde, i tillegg til regelrett fusk. Slike snarveier kan fanges opp av plagiatskontroll eller sensorer med kompetanse på fagfeltet, og konsekvensen kan bli at oppgaven underkjennes (10, 11).

For masteroppgaver står etiske prinsipper helt sentralt. Veilederen kan gjerne etterspørre studentens etiske overveielser og begrunnelser for valg av litteratur. Om studenten synes kildevalg er vanskelig, kan veilederen gi råd.

Dersom studenten i arbeidet med masteroppgaven innhenter informasjon gjennom intervjuer, spørreundersøkelser eller liknende, må studenten også ta hensyn til etiske prinsipper knyttet til frivillighetskrav, informert samtykke, deltakeres mulighet til å trekke seg, ivaretagelse av konfidensialitet, anonymisering og taushetsplikt (12, 13). Veilederen bør i tillegg gjøre studenten kjent med hovedprinsippene i forskning: respekt, gode konsekvenser, rettferdighet og integritet (8).

Disse nettsidene er nyttige

Informasjon om etiske prinsipper er tilgjengelig på nettsider som veilederen kan informere studenten om. En slik nettside er forskningsetikk.no, hvis formål er å bidra til forskning i tråd med forskningsetiske prinsipper (8, 12, 13).

Her kan studenten blant annet gjøre seg kjent med Vancouver-konvensjonens krav knyttet til medforfatterskap og hva Helsinkideklarasjonen sier om forskningsetikk. En annen slik nettside er sikt.no, som er et statlig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet, som tilrettelegger for god og åpen forskning (14).

Dersom prosjektet innbefatter behandling av personopplysninger, må studenten eller veilederen bruke denne nettsiden til å sende inn meldeskjema og søke om Sikt-godkjenning. Studenten må vente med datainnsamlingen til en slik godkjenning foreligger (14). Her lærer studenten hvordan vedkommende ivaretar det etiske i forskning. Et godt innstilt etisk kompass kan studenten trekke veksler på i den videre profesjonsutøvelsen.

Sett rammer for veiledningen

Veilederen bør prioritere studentens beste i veiledningssituasjonen, slik Eide og medarbeidere (15) vektlegger. Imidlertid må veilederen ta hensyn til de ressursstyrte rammene, det vil si antallet timer som er oppført på arbeidsplanen til veiledning og andre oppgaver. På forhånd bør en avklare tid, sted og agenda for veiledningsmøtene, og møtene bør skje uten avbrytelser.

En del av forberedelsen er å planlegge avslutningen av veiledningsmøtet: Veilederen kan komme med en oppsummering og avtale neste mål for oppgaven og tidspunkt for kommende veiledning. Studenten kan gjerne skrive og sende veilederen en møteoppsummering. Det kan være lurt å skrive ned ting i tilfelle det blir uklarheter eller uenigheter senere.

«Å være veileder på en masteroppgave er et komplekst, mangefasettert og stort ansvar.»

Å være veileder på en masteroppgave er et komplekst, mangefasettert og stort ansvar. Veilederen skal ivareta studenten og samtidig sikre at masteroppgaven blir et forskningsbidrag i tråd med gjeldende retningslinjer og krav.

I dette fagessayet har jeg delt noen råd som veiledere kanskje kan ha nytte av i sitt arbeid med masterstudenter. Slik veiledning handler ikke bare om å ha en faglig tilnærming, men også om å gi studenten erfaring som kan være nyttig i en videre kunnskapsbasert yrkeskarriere.

Erfaringer som kan bidra til dannelse hos studenten, er blant annet å vise selvstendighet og oppøve et kildekritisk blikk, bli bevisst kravet til korrekt referering og nødvendigheten av å gjøre gode etiske og moralske vurderinger i forskning. Og det er kanskje det viktigste?

Forfatteren oppgir ingen interessekonflikter.



STORT ANSVAR: Veilederen skal ivareta studenten og samtidig sikre at masteroppgaven blir et forskningsbidrag i tråd med gjeldende retningslinjer og krav. *Illustrasjon: Nina E.H. Hauge*

1. Rowley JB. Becoming a high-performance mentor: a guide to reflection and action. California: Corwin Press; 2006.
2. Lea YS. On mentoring: When the student is ready, the teacher will appear. *Int J Learn.* 2011;18(1):259–68. DOI: [10.18848/1447-9494/cgp/v18i01/47422](https://doi.org/10.18848/1447-9494/cgp/v18i01/47422)
3. Det norske akademis ordbok. Metakommunikasjon [internett]. Oslo: Det norske akademi for språk og litteratur; u.å. [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://naob.no/ordbok/metakommunikasjon>
4. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychol Rev.* 1977;84(2):191–215. DOI: [10.1037/0033-295X.84.2.191](https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191)
5. Vygotsky LS. *Mind in Society. The development of higher psychological processes.* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press; 1978.
6. Zimmerman BJ. Becoming a self-regulated learner: an overview. *Theory into practice.* 2002;41(2):64–70. DOI: [10.1207/s15430421tip4102_2](https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2)
7. Li S, Seale C. Managing criticism in Ph.D. supervision: a qualitative case study. *Studies in higher education.* 2007;32(4):511–26. DOI: [10.1080/03075070701476225](https://doi.org/10.1080/03075070701476225)

8. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Generelle forskningsetiske retningslinjer [internett]. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene; 10. februar 2019 [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>
9. Samara A, Dysthe O. Forskningsveiledning på master- og doktorgradsnivå. Oslo: Abstrakt; 2006.
10. Svarstad J. Sandra Borch om masteroppgaven: – Jeg skrev bare for å bli ferdig [internett]. Oslo: Khrono; 6. mars 2024 [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.khrono.no/sandra-borch-om-masteroppgaven-jeg-skrev-bare-for-a-bli-ferdig/855034>
11. Svarstad J. Nord universitet vil ikke omgjøre fuskevedtaket [internett]. Oslo: Khrono; 23. mai 2024 [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.khrono.no/nord-universitet-vil-ikke-omgjore-fuskevedtaket/875416>
12. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Medisin og helsefag [internett]. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene; u.å. [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/>
13. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Helsinkideklarasjonen [internett]. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene; 10. oktober 2014 [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/lover-retningslinjer/helsinkideklarasjonen/>
14. Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Meldeskjema for personopplysninger i forskning [internett]. Oslo: Kunnskapsdepartementet; u.å. [hentet 18. juni 2024]. Tilgjengelig fra: <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning/fulle-ut-meldeskjema-personopplysninger>
15. Eide SB, Grelland HH, Kristiansen A, Sævareid HI, Aasland DG. Til den andres beste: en bok om veiledningens etikk. 2. utg. Oslo: Gyldendal; 2020.